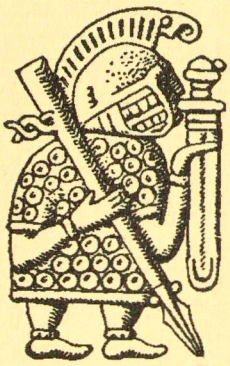

FORNVÄNNEN

JOURNAL OF SWEDISH ANTIQUARIAN RESEARCH

Anna Reinholdsdotters guldkedja
Andersson, Aron
Fornvännen 1958(53), s. 47-61 : ill.
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1958_047
Ingår i: samla.raa.se

ANNA REINHOLDSDOTTERS GULDKEDJA

Av Aron Andersson

Till de värdefullaste klenoderna i Statens Historiska Museums guldsmidesgalleri hör den kedja av guld, som traditionen förknippat med Klara klosters sista abbedissa (Fig. 1—2).

Kedjans längd är 149 cm, dess vikt 665,59 gram. Kedjan består av 97 rektangulära länkar, ursprungligen 98 eller flera (l. 2,5 cm, br. 1,8 cm, tjockl. 0,6 cm).[1] Länkarna ha tresidig genomskärning, varvid den inåtvända, smalare sidan lämnats tom, medan de båda övriga fyllas av symmetriskt komponerade bladrankor av snodd filigrantråd mellan smala, släta lister; de yttre listerna äro sammanlödda, betonande vinkelryggen med listernas dubbla bredd.

Kedjan har jämte ett radband av guld och silver med vidhängande berlock av guld och äkta pärlor (fig. 3) enligt tradition inom familjen Leuhusen tillhört Anna Reinholdsdotter Leuhusen, abbedissa i Klara kloster i Stockholm (omtalad såsom sådan 1508, † efter 1550). Kedjan och radbandet jämte ett par örhängen bilda enligt Svea hovrätts protokoll av den 6 december 1793 fideikommiss inom friherrliga Leuhusenska släkten. Smyckena förvaras för närvarande deponerade i Statens Historiska Museum.

Traditionen om abbedissan i Klara kloster, Anna Reinholdsdotter Leuhusen, såsom ägare till kedjan och radbandet finnes upptecknad i en redogörelse av fideikommissets förste innehavare, friherre Vilhelm Reinhold Leuhusen, daterad den 5 mars 1825; ungefär samtidigt förekommer uppgiften även i tryck.[2]

[1] Den 98:e länken existerade ännu 1793, men »var då öppen på ena sidan, följagteligen lös, och har sedermera förkommit, jag vet ej på vad sätt» (medd. av majoren frih. Vilhelm Reinhold Leuhusen 1825, se Sv. Kyrkor, Stockholm, VI, s. 198).

[2] *J. A. A. Lüdeke* »Denkmal der Wieder-Eröffnung der deutschen Kirche in Stockholm ... 1821, 1823» s. 231. — *M. Ehrenström* »Notices sur la littérature et les beaux-arts en Suède 1826», del 3 s. 3. — *E. Lundmark* »Klara-

Mer än 100 år tidigare finnes traditionen i själva verket belagd genom det porträtt av Magnus Ladulås' dotter Rikissa, priorinna i Klara kloster, som sannolikt daterar sig från 1670—80-talen och tillhör en grupp historiska porträtt, utförda under överinseende av Johan Hadorph med medeltida sigillbilder som förlagor (fig. 4).[3] Porträttet, vars tillkomst är ett utslag av tidens antikvariska intresse, visar abbedissan i helfigur bärande guldkedjan över bröstet och i händerna radbandet. Vid denna tid, något mer än hundra år efter Anna Reinholdsdotters död, har man sålunda förknippat de båda smyckena med denna och det kloster, där hon verkat, samt dessutom hållit före, att kedjan och radbandet stamma från klostrets äldsta tid och alltsedan dess gått i arv från abbedissa till abbedissa. Den förra delen av traditionen skall visa sig fullt trovärdig med hänsyn till smyckenas av stilistiska skäl antagbara tillkomsttid; den senare delen synes däremot vara en fantasifull utbrodering av en art, som är betecknande för den svenska stormaktstidens historiskt-antikvariska intresse, som gärna gjorde antikviteter ännu »gamblare» för att glorifiera ett älskat fädernesland.[4] Förmodligen har seder-

---

abbedissornas guldkedja och drottning Helvig» (i Festskrift till Verner Söderberg, Stockholm 1932) s. 129 publicerar förutom den skriftliga redogörelsen av år 1825, som finnes bevarad i tre exemplar, en odaterad anteckning på en lös papperslapp, medföljande fideikommisset, av denna lydelse: »Detta chapellet d'argent filé haar varit abedissans i S:t Clara clöster Anna Rengholdz dotter Leuhusen, hwilken lefde uti Sturarnas tijdh, som hennes bref A:o 1508 til borgmestare [och] rådh skrifvit, uthwiser». Enligt Lundmark skulle anteckningen av handstilen att döma vara nedskriven omkr. år 1700, sannolikt av hovmarskalken baron Peter Leuhusen.

[3] Se *S. Strömbom* »Svenska Kungliga porträtt i Svenska porträttarkivets samlingar. Del 1» (Stockholm 1943) s. 10. Porträttet är känt i fem exemplar, varav ett förvaras på Klara kyrkas pastorsexpedition, se »Sveriges Kyrkor. Stockholms Kyrkor Band VI. S. Klara kyrka» (Stockholm 1928) avb. s. 266, ett annat i porträttsamlingen på Gripsholm (inv.-nr 383), se *Lundmark* a. a. avb. s. 147. De övriga tre exemplaren förvaras hos resp. friherre R. Leuhusen, Stockholm, på Hedensbergs fideikommiss i Västmanland, samt i Stiftsbiblioteket i Linköping.

[4] Vilket icke hindrar att denna tradition i modern tid vunnit tilltro och sökt ledas i bevis av *Efraim Lundmark* a. a. — C. R. af Ugglas har i nedan citerade skrifter med rätta tillbakavisat Lundmarks vetenskapligt otillfredsställande behandling av smyckenas konsthistoriska ställning.

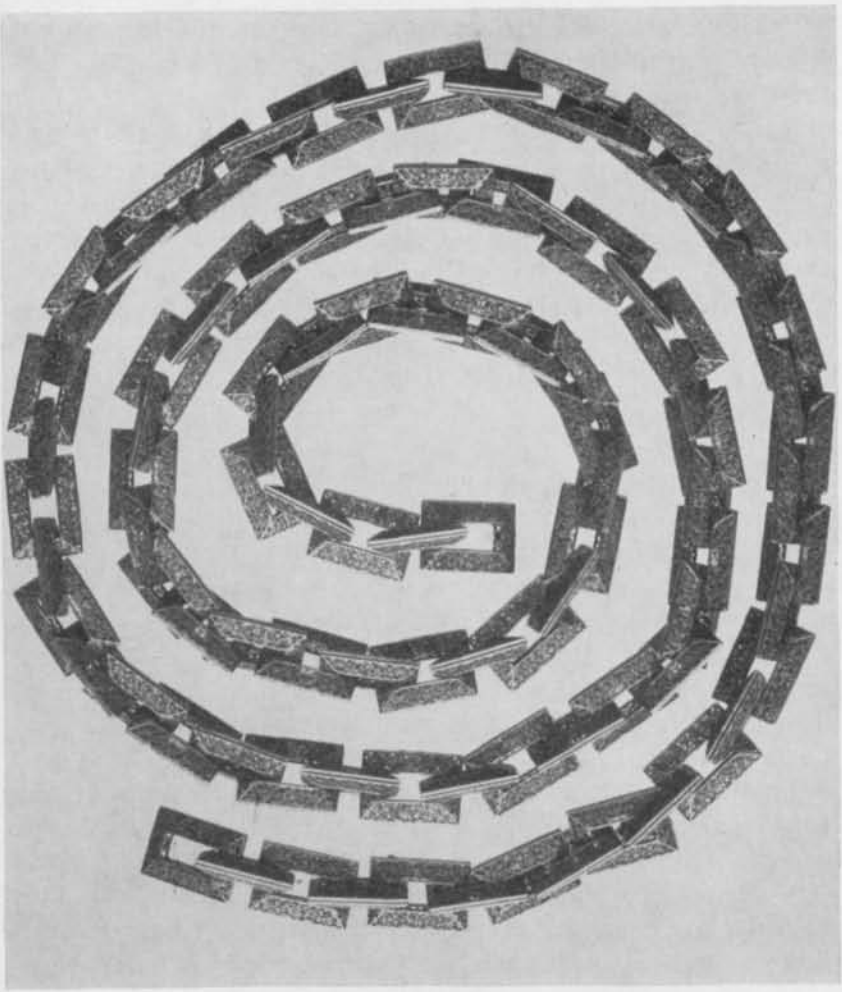

Fig. 1. Anna Reinholdsdotters guldkedja. Statens Historiska Museum. — The golden chain of Anna Reinholdsdotter.

mera hovmarskalken Peter Leuhusen, i vars familjs ägo smyckena vid denna tid torde ha befunnit sig, ställt kedjan och radbandet till konterfejarens förfogande.[5]

[5] Detta förmodande styrkes i viss mån genom Peter Leuhusens livslånga hovcharge, och uppgiften om, att hovmarskalken själv ägde en upplaga av

En konsthistorisk bestämning av smyckenas ålder och ursprung är en nödvändig förutsättning för varje försök till släkttraditionens verifiering.

Redan från 1400-talets förra del finnas exempel i den nordiska konsten på kedjor med rektangulära, släta länkar liknande den Leuhusenska guldkedjans och burna av både män och kvinnor. Såsom exempel kunna nämnas drottning Margaretas gravstaty i Roskilde domkyrka, där bjällror hänga i kedjor av denna typ från drottningens midjebälte. Ett svenskt exempel på samma slags kedjor och med samma uppgift visar Jösse Erikssons bild på en korstolsgavel i Västerås domkyrka, som brukar dateras till tiden omkring år 1430. Här hänga dylika kedjor även utefter den avbildades rygg.[6]

Mot 1400-talets slut och under hela 1500-talet blir det mod för både herrar och damer att bära en eller flera halskedjor av ädel metall. Modet speglas såväl i den kyrkliga som den profana konsten, och talrika exempel på halskedjor i guld av samma typ som Leuhusen-kedjan med rektangulära länkar kunna anföras. En St. Eriksbild i Strängnäs domkyrka från 1400-talets slut har manteln hopfäst med ett par dylika länkar, och axelkedjor av denna praktfulla typ bär en av de Heliga tre konungar i Laurentiusportalen i münstern i Strassburg från omkr. år 1500[7] likaväl som i det flandriska altarskåpet från Lofta kyrka i Småland från 1500-talets början, numera i Statens Historiska Museum. Hertig Magnus avbildas på sin grav (påbörjad år 1595) i Vadstena klosterkyrka med två dylika kedjor över axlarna. Även mindre högt uppsatta personer ha burit sådana kedjor, som framgår av ett tyskt porträtt av okänd mästare föreställande Blasius von Holz-

---

detta porträtt, en »Copie som skal wara af en original målning hwilken finnes i wårt Kongl. Hof» enligt *J. A. Nordberg* »S. Clarae Minne eller Berättelse om Det Gamla S. Clarae Kloster Så wäl som den nu warande Kyrkan med alla des tilhörigheter ...» (Stockholm 1727) s. 7.

[6] För avbildning se *E. Klein* »Bilder ur Sveriges historia. I» (Stockholm 1931) s. 190.

[7] *O. Schmitt* »Gotische Skulpturen des Strassburger Münsters II» (1924) pl. 257. — Jfr även framställningen av Heliga tre konungar i domen i Xanten från omkr. år 1550. Se *Fr. Witte* »Tausend Jahre Deutscher Kunst am Rhein. IV» (Berlin 1932) pl. 336.

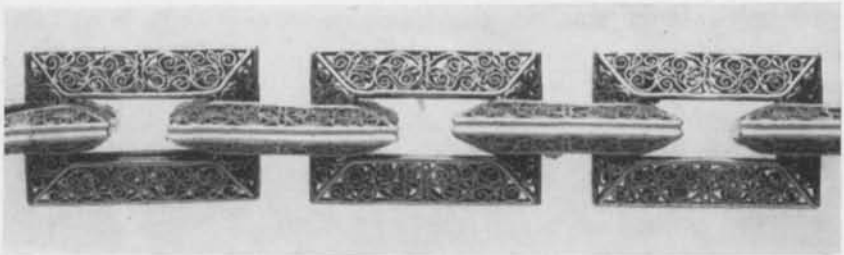

Fig. 2. Detalj av kedjan fig. 1. — Detail of Fig. 1.

hausen († 1536).[8] — Att även damer burit halskedjor av denna typ kunna vi utläsa av de samtida madonnabilderna och finna bestyrkt genom talrika renässansporträtt av förnäma damer, som bära hela uppsättningar av halskedjor i guld, bland dem även sådana med rektangulära länkar.[9] Det förtjänar emellertid påpekas, att de kedjor damerna bära genomgående ge intryck av en smäckrare, lättare typ än herrarnas och Leuhusen-kedjans. Kedjans längd och tyngd utesluter dock ej dess användning som halssmycke för en dam. Kedjor, ofta i flerdubbla led och hängande långt ned på magen, var det internationella modet under hela den period vi i Sverige benämna Vasa-renässansen.

Som kvinnosmycke har dock Leuhusen-kedjan med större sannolikhet burits som bälte kring livet med ena änden fritt nedhängande framtill. På det s. k. Sture-skåpet, ett flandriskt altarskåp i Västerås domkyrka, bär Maria Magdalena på en av skåpets målade flygeldörrar en guldkedja med rektangulära länkar löst lagd kring livet och med två, fritt nedhängande ändar. I Marie Bebådelse-scenen i det ovannämnda Lofta-skåpet i Statens His-

[8] Se »Monatshefte für Kunstwissenschaft 1911» pl. 70.

[9] Se t. ex. en madonna i Paderborn från omkr. år 1520, avbildad i *A. Erhardt & H. Wentzel* »Niederdeutsche Madonnen» (Hamburg 1940); en Magdalenabild i Nikolaikyrkan i Kalkar av H. Douwermann från 1518—21, avbildad i *Lundmark* a. a. s. 134; ett porträtt av B. Striegel föreställande kejsar Maximilians gemål Bianca Maria Sforza, avbildat i Pantheon 1929 s. 5; samt porträttet av fru Birgitta Göye av Jacob Binck omkr. år 1550 och porträttet av fru Birgitta Rosenkrantz († 1588), båda avbildade i *Troels Lund* »Dagligt liv i Norden på 1500-talet. IV. Dräkt och smycken» (Stockholm 1940) fig. 210 resp. 118. — Sistnämnda porträtt även avbildat i *Fr. Beckett* »Renaessancens portraetmaleri» (Köpenhamn 1932) pl. 28.

toriska Museum bär Jungfru Maria en sådan kedja vertikalt hängande till golvet från midjebältets spänne framtill. Att kedjor av denna typ varit brukade som kvinnobälten i Sverige under 1500-talet, finna vi övertygande belägg för inom gravvårdskonsten. Sådana kedjor med en fritt nedhängande ända framtill, avslutad med en mindre berlock, bär exempelvis Kerstin Krumme († 1575) på hennes och makens Klas Kristersson Horns († 1566) gravsten i Uppsala domkyrka (fig. 5), liksom Kristina Trolle († 1605) på hennes och makens Åke Johansson Bååts († 1588) gravsten i Västerås domkyrka.[10] Samma utsmyckning bära även de tre damerna på Mauritz Svans epitafium från år 1593 i Stora Malms kyrka i Södermanland (fig. 6).[11]

En sådan tolkning av Leuhusen-kedjans användning förutsätter dock, att kedjan i analogi med senast citerade paralleller burit en mindre berlock i ena änden. Med största sannolikhet är denna berlock bevarad i radbandets klotformiga kläpp av guld med besättning av orientaliska pärlor.[12] Kläppen, vars figurframställning har rent profan karaktär, har självklart ursprungligen intet med radbandet att skaffa och är endast mycket provisoriskt fäst vid detta. En bekräftelse av detta antagande vinnes genom ett studium av de nämnda fantasiporträtten från 1600-talets slut av Magnus Ladulås' dotter Rikissa: här är visserligen kedjan anbragt runt överlivet men i samtliga fall kan den pärlbehängda kläppen, mer eller mindre troget återgiven, iakttagas vid kedjans hopkoppling på bröstet; radbandet saknar däremot varje slags hänge. Någon gång under 1700-talet — före 1793 — har kläppen överflyttats till det för detta århundrades dräktskick mer bruk-

[10] Se »Vapen och dräkter på svenska gravstenar från äldre vasatiden. Avbildningar tillägnade Rudolf Cederström på hans femtioårsdag den 3 september 1926» pl. 24 och 40.

[11] »Svenska Folket genom Tiderna. III. Den äldre Vasatiden» (Malmö 1938) avb. s. 279.

[12] Den klotformiga kläppen bär fyra runda medaljonger med mansbyster i trekvartsprofil med runda mössor och långa, kluvna skägg; såväl mansbysterna, som avteckna sig mot lätt sgrafferad botten, som medaljongramarna äro pålödda; där medaljongerna tangera varandra och på kläppens undersida äro i plåt utklippta bladrosetter fästa med vidhängande pärlor; kläppen krönes av ett par liknande bladrosetter, en godronerad kula samt en slät ring och en yttre refflad ring, som varit avbruten och sedan hopvridits.

Fig. 3. Anna Reinholdsdotters radband. Detalj av bandet och dess berlock. Statens Historiska Museum. — The rosary of Anna Reinholdsdotter. Detail of the rosary and its pendant.

bara radbandet. Denna överflyttning förklarar, varför kedjans nu förlorade nittioåttonde länk vid fideikommissets stiftande befanns vara sönderbruten, liksom den förklarar det sönderklippta skick, som berlockens refflade upphängningsring visar.

Berlockens ursprungliga samhörighet med kedjan bestyrker i sin mån den senares användning som bälte snarare än som halskedja. Som bröstsmycke till en kedja av detta kraftiga format är nämligen guldkläppen alltför klen. Tidens mode, som detta kan studeras i de samtida damporträtten, föreskrev bröstsmycken av helt andra proportioner. Dessutom föreligger hinder av rent estetiska skäl att tänka sig den plastiskt rikt smyckade, klotformiga berlocken sammankomponerad med kedjans kraftiga, rektangulära länkar i den dominerande båge med de undre länkarna i mer eller mindre horisontellt läge, som kedjan beskrivit över bröstet, om den begagnats som halskedja. Däremot passar berlocken förträffligt som slutkläpp på kedjans fria ände, om den begagnats som bälte på ovan föreslaget vis. Berlocken är till hela sin typ, motivval etc., mer lämpad för en sådan mindre framträdande plats i en förnäm dams utstyrsel, och dess proportioner i förhållande till kedjan motsvara utmärkt väl bältekedjornas och berlockernas i de ovan citerade gravvårdarna i Uppsala och Västerås och Mauritz Svans epitafium i Stora Malm. På epitafiet erinrar dessutom den väl synliga berlocken, som tillhör den knäböjande flickan längst till höger, i formen mycket starkt om det Leuhusenska radbandets guldkläpp.

När porträtten av Magnus Ladulås' dotter målades i slutet av 1600-talet, har kedjans ursprungliga användning synbarligen sjunkit i glömska.

Redan det ovan anförda jämförelsematerialet av liknande kedjor på gravvårdar och porträtt — som säkerligen skulle kunna utvidgas väsentligt — vittnar om, att den Leuhusenska guldkedjans typ icke varit någon sällsynthet i Norden på sin tid. Därigenom framstår också möjligheten av dess inhemska tillverkning såsom trolig. I intet av de anförda exemplen ur bildkonsten visa dock kedjornas länkar spår av det filigranarbete à jour, som är så karakteristiskt för Anna Reinholdsdotters kedja. Möjligen beror detta på bristande detaljering i framställningen. Carl R. af Ugglas har med rätta framhållit, att filigranarbete är något sällsynt och omodernt i renässansens guldsmedskonst, en företeelse, som man under epoken i fråga snarare kan vänta sig i ett land som Sverige i den europeiska kulturens ytterområden än i de

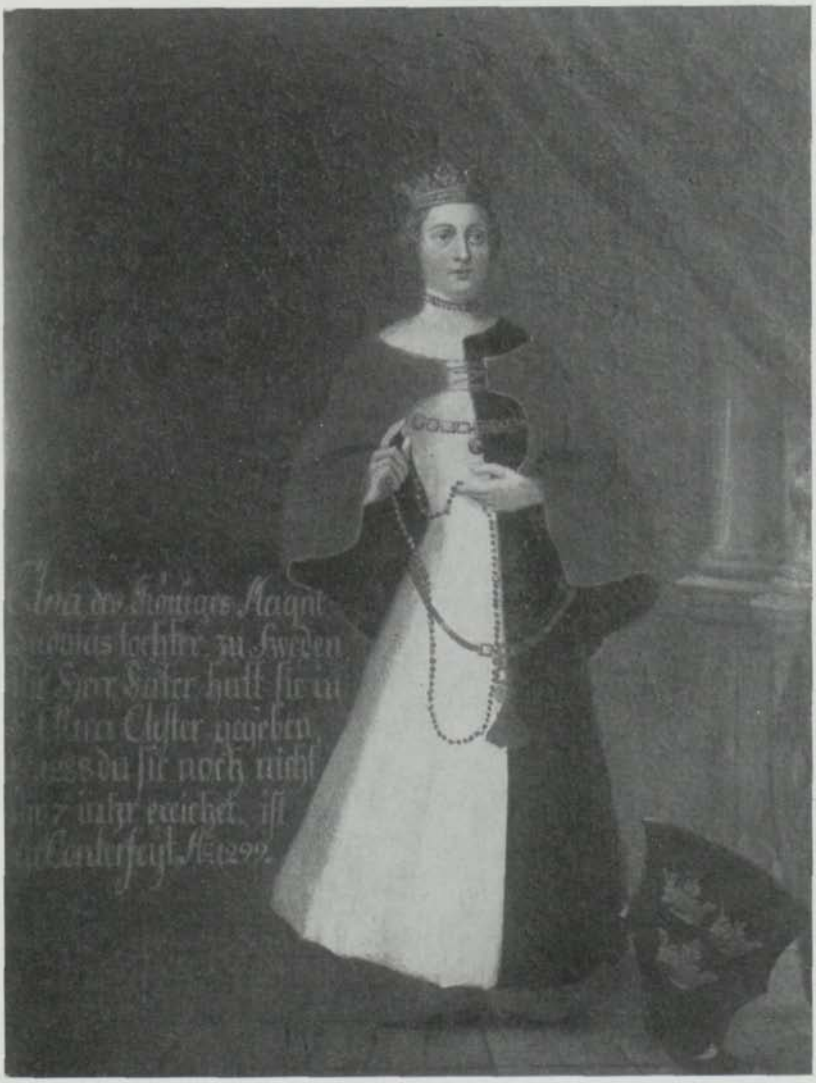

Fig. 4. Porträtt av Magnus Ladulås dotter, abbedissa i Klara kloster. Klara kyrka, Stockholm. — Portrait of the daughter of Magnus Ladulås, abbess of the Convent of St. Clara.

ledande guldsmedsverkstäderna på kontinenten.[13] I Sverige har filigranarbete åtnjutit stor popularitet redan under vikingatiden och kan följas hela medeltiden igenom, men den verkliga blomstringstiden för »opus fili» infaller här i landet först under barocken. De svenska guldsmederna ha städse visat fint sinne för filigranarbetets ornamentala karaktär, och dess krav på teknisk precision ha uppfyllts med samma ackuratess som i utlandets ledande ateljéer.

Den svenska smyckekonsten från 1500-talet är ytterligt sparsamt bevarad, men ett par prov på guldfiligran kunna dock nämnas: ett sengotiskt relikkors från Hovgården i Vansö socken, Södermanland (S. H. M. inv. 2247), och ett mindre hängsmycke med obekant ursprung, daterat år 1560 (S. H. M. inv. 10116). Filigran-arbete är under de följande århundradena särskilt utmärkande för den nordiska allmogens smyckekonst, och som bekant återfinnas allmogesilvrets förebilder till större delen inom sengotikens och renässansens guldsmedskonst av högreståndskaraktär. Med tanke på Anna Reinholdsdotters kedja kunde man särskilt citera brudbälten med rektangulära beslag i filigranarbete. Dessa kunna säkerligen betraktas som avläggare till de bältekedjor av guld och silver, som av testamenten att döma alltsedan 1300-talet ingått i varje förmögnare Stockholmsborgares utrustning.

Ett nära motstycke till Anna Reinholdsdotters kedja ingår i den f. d. kejserliga skattkammarsamlingen i Moskva (fig. 7).[14] Den ryska och den svenska kedjans filigranarbete visa nära frändskap, även om mönstret ej är identiskt lika, länkarnas form och byggnad är densamma å ömse håll. Den ryska kedjan räknar f. n. 76 länkar.[15]

Den ryska kedjans existens försvagar på intet sätt den ovanstående argumenteringen för Leuhusen-kedjans inhemska, stock-

[13] Jfr nedan citerad litteratur samt *C. R. af Ugglas* »Några sengotiska nattvardskalkar i Västsverige» (i Göteborgs Musei Årstryck 1937) s. 177 ff.

[14] Carl R. af Ugglas synes ha erfarit kedjans existens per brev genom O. v. Falke (av den 26/2 1936). Kedjan finnes publicerad av *G. Philimonoff* »Opis moskovskoj oruženoj palaty» (Moskva 1884) I, s. 64 samt pl. 73.

[15] Enligt *Philimonoff* a. a. har kedjan dock ursprungligen varit längre. I en beskrivning från 1676 följande en förteckning från år 1663—64 omtalas 80 länkar, varav flera sönderbrutna.

Fig. 5. Klas Kristersson Horns och Kerstin Krummes gravsten, detalj. Uppsala domkyrka. — Effigy of Kerstin Krumme († 1575). The Cathedral of Uppsala.

Fig. 6. Mauritz Svans epitafium från år 1593, detalj. Stora Malms kyrka, Södermanland. — The epitaph of Mauritz Svan, dated 1593, detail. Stora Malm church.

holmska tillverkning. Ända sedan slutet av 1400-talet upprätthöllos diplomatiska förbindelser mellan de svenska regenterna och de moskovitiska självhärskarna. Till de ryska ambassaderna hörde enligt österländsk sed överlämnandet av dyrbara gåvor. I skattkammarens rika silversamlingar har ett flertal pjäser kun-

nat identifieras som skänker av drottning Kristina, Karl X, Karl XI och Karl XII. Skattkammarsamlingen i Moskva uppordnades och förtecknades dock först under förra delen av 1600-talet, och eventuellt bevarade föremål från tidigare svenska ambassadgåvor, i svenska källor möjliga att följa till Johan III:s tid, undandraga sig därför identifiering.[16] Den moskovitiska guldkedjans ursprung är okänt, men dess typ är västerländsk. I förbigående må påpekas, att de svenska monarkernas gåvor till den ryske tsaren under 1600-talet ej sällan upptaga ting, som varit i dynastiens ägo någon generation och vid överlämnandet bör ha betraktats som omoderna ur västeuropeisk synvinkel. På grund av materialets dyrbarhet och arbetets fina utförande ha dessa pjäser dock ansetts försvara sin plats som ambassadgåvor till den i västerländska smakfrågor mindre orienterade tsaren i Moskva.

Såväl guldkedjan som det dyrbara radbandet har Anna Reinholdsdotter, som Carl R. af Ugglas framhållit, sannolikt förvärvat, sedan hon efter Klara klosters nedläggning omkr. år 1530 återvänt till de ledande kretsar inom huvudstadens borgerskap, där hon genom börd och förmögenhet hörde hemma. Det eleganta radbandet kan förmodligen tagas till intäkt på, att den forna abbedissan bevarade sin katolska tro livet ut. Hennes förmögenhetsförhållanden få vi en viss inblick i genom de fastighetsaffärer, som hon sysslade med vid århundradets mitt.

Anna Reinholdsdotter hade två syskon, en broder Mårten, som på grund av ekonomiska svårigheter såg sig nödsakad lämna landet på 1540-talet och avled i Malines 1555, samt en syster Elisabeth, gift med borgmästaren Gorius Holste i Stockholm. Det är mer än sannolikt, att denna syster tagit kedjan och radbandet i arv efter Anna Reinholdsdotter. Casper Holste, Anna Reinholdsdotters systerson, avled ogift och testamenterade hela sin förmögenhet till Hans Leuhusen (f. 1538), Mårten Leuhusens son, som följt sin fader i landsflykten men år 1569 återkallades till Sverige av Johan III och återfick all den egendom, till vilken han var arvsberättigad.[17]

[16] Enligt *F. R. Martin* »Svenska kungliga gåfvor till ryske zaren 1647—1699. Silfverskatter i kejserliga skattkammaren i Moskva» (Stockholm 1899) s. II.

[17] *Lüdeke* a. a. s. 229 ff., behandlande familjen Leuhusens genealogi.

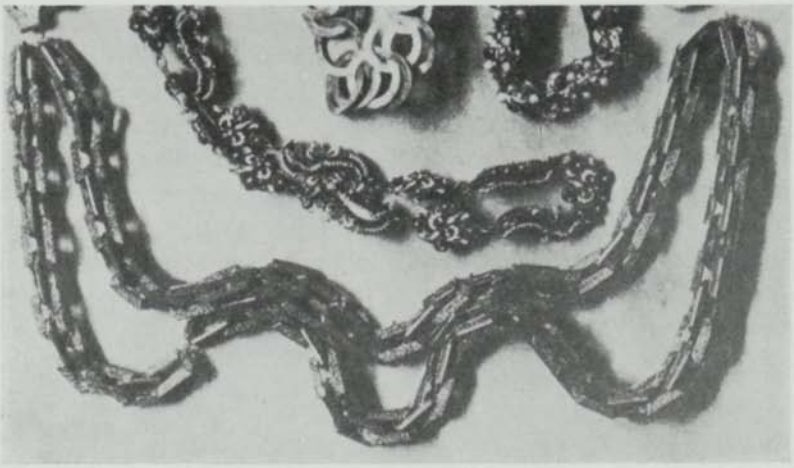

Fig. 7. Guldkedja i f. d. kejserliga skattkammarsamlingen i Moskva. — Golden chain in the former Imperial Treasury in Moscow.

Carl R. af Ugglas, vår hittills främste kännare av Europas medeltida guldsmedskonst, förberedde en monografisk, vetenskaplig publikation av Anna Reinholdsdotters smycken, som tyvärr aldrig kom till utförande på grund av forskarens frånfälle. I uppsatsen »Personhistoria och silversmide» och i »Tiotusen år i Sverige» har af Ugglas dock lämnat ett förhandsmeddelande, varthän resultaten av den sedan länge påbörjade undersökningen pekade. Carl R. af Ugglas anser traditionen om Anna Reinholdsdotter som smyckenas ursprungliga ägarinna fullt trovärdig, och beträffande guldkedjan tvekar han icke att uttala »den en smula överraskande meningen, att detta högkvalificerade arbete skulle kunna vara svenskt, stockholmskt».[18] Den här verkställda utredningen, som bygger på Carl R. af Ugglas' excerptsamlingar och citerad litteratur, kan endast bekräfta dessa uttalanden.[19]

[18] *C. R. af Ugglas* »Personhistoria och silversmide» (i Svenska Kulturbilder, utg. av S. Erixon & S. Wallin, N. F. XI, 1938). — Jfr *samme förf.* »Anna Reinholdsdotters smycken» (i Svenska Dagbladet 26/3 1936) och »Smycken» (i Tiotusen år i Sverige, 1945).

[19] Kedjans användning som bälte och radbandskläppens ursprungliga samhörighet med kedjan äro åsikter, som helt stå för undertecknads räkning och framkommit vid den här gjorda undersökningen.

Kedjans sällsporda skönhet, dess konsthistoriskt trovärdiga, personhistoriskt fixerade hemortsrätt i svenskt 1500-tal, dess mer än välförtjänta beteckning som »rarissime» i epokens bevarade guldsmedskonst över huvud ger den rang av en rikets klenod. Kedjans och radbandets öden torde ha få om ens några motsvarigheter i vårt land: dyrbara smycken bevarade i fyrahundra år i en och samma familj. Kommer därtill att smyckenas första ägarinna, Anna Reinholdsdotter, är en historiskt gripbar person i huvudstadens offentliga liv under ett av Sveriges mest skickelsedigra skeden.

SUMMARY

Aron Andersson: The Golden Chain of Anna Reinholdsdotter.

Among the most important objects in the Goldsmith's Gallery in Statens Historiska Museum are the golden chain (Fig. 1-2) and the rosary in silver and gold, since 1793 entailed in the family Leuhusen, and since 1936 on loan in the museum. According to the family tradition the ornaments originally belonged to the last abbess of St. Clara convent in Stockholm, Anna Reinholdsdotter Leuhusen (abbess of the convent, which was secularized c. 1530, already in 1508, and still alive in 1550). The golden chain has 97 links (originally 98 or more) in filigree work à jour, the length of each link 2,5 cm., the total length of the chain 149 cm., its weight 665,59 gram.

There is written evidence of the Anna Reinholdsdotter tradition from the end of the 18th century, and the fancy portrait of a 13th century abbess of royal descent (Fig. 4), painted at the end of the 17th century, shows the chain and the rosary, thus indicating that the ornaments at this time were thought to have been a heritage from abbess to abbess since the earliest days of the convent.

An investigation into the appearance of similar ornaments in the art of the Middle Ages and the Renaissance clearly prooves, that the golden chain can hardly be of earlier date than from the 15th century, and more probably was made in the 16th century, i. e. in the time of Anna Reinholdsdotter. The weight and length of the chain suggest, that it was not used as a necklace as on the portrait, but as a belt or belt-ornament, as similar chains can be seen on Swedish effigies (Fig. 5) and portraits (Fig. 6) from the second half of the 16th century. Here the chains end in a small pendant, and the pendant, of the Leuhusen-chain can probably be identified with the gold berloque of the rosary (Fig. 3). In the 18th century the pendant was obviously

moved from the chain to the rosary, which was more fitting for the 18th century ladies' dress. On the above-mentioned portrait Fig. 4 the pendant is still fastened to the chain.

The only known counterpart to the Leuhusen chain today is to be found in the former Imperial Treasury in Moscow (Fig. 7). This type of chain is clearly western, and maybe the chain in Moscow was one of the many munificent gifts, known to have been taken there by Swedish embassies to the Russian Czars since the latter part of the 16th century. The Leuhusen chain may be a Stockholm work. We find gold filigree work in contemporary Swedish ornaments, and the purely ornamental design of filigree work as well as its requirements as to technical skill and accuracy have always been well suited to the talents of Swedish goldsmiths.